

Dici

Inocentiu Lange

prof.

Arad

Palatul Cultural

Să ne ferim de po-
litică; ea desorgani-
zează totul!

REDACȚIA și ADMINISTRAȚIA:

ARAD, Str. Eminescu No. 18.

Telefon: 266.

Organ al Asociației »Infrățirea«
Apare săptămânal.

ABONAMENTE:

Pentru particulari:		Pentru autorități și instituții	
150 Lei	1 An	250 Lei	1 An
80	6 Luni	140	6 Luni
40	3 Luni	70	3 Luni

In străinătate dublu.

Răboj săptămânal.

Oricât am voi să ne ferim de valurile vieții politice, de data aceasta nu putem rezista. Evenimentele, cum s'ar spune în limbajul politic, se precipită cu o furie care ne scoate din țâșni și pe noi provincialii. Mai ales bolovanul pe care marele demon al culiselor politice l-a aruncat de curând în apa tulbure a vieții noastre publice, a stropit până la noi. În trecut ori de câte ori se răspândea zvonul unei crize de guvern teai întâlnești pe stradă două categorii de oameni: unii cu fața îngrijorată, puternicii zilei, alții râdind de bucurie, fericiții zilei, de mâine. Azi fețele sunt plouate în ambele tabere. Crepusculul partidelor politice se apropie din ce în ce. În fața acestui pericol comun e firesc să se facă cele mai bizare alianțe, iar culuarele palatului din dealul Patriarhiei au oferit de curând un aspect grotesc, arătând grupări de oameni cari până mai eri se dușmăneau de moarte. Noroc însă că bugetul trebuie votat cu orice preț și astfel toate îngrijorările s'au dovedit incurând premature, deși confratele nostru din Oradea s'a grăbit să lanseze și lista noului guvern de „personalități“. Cum e vorba ca bugetul-fantomă să nu se mai comprime până la minimum inițial, și deci lefurile să nu se reducă (vorba vine), toată suflarea e mulțumită de felul cum s'a soluționat criza.

Dacă bomba Argetoianu a indispus numai o anumită categorie de oameni, depunerea în parlament a legii cumulului a produs enervări în cercuri cu mult mai largi. Căci, vorba lui Caragiale, ne avem și noi... cumularzii noștri. Prin biurouri, prin cafenele, pe străzi, la cinematografe, pretutindeni s'au discutat articolele noiei legi, unii triumfând, alții căutând să interpreteze în folosul lor cutare ușiță din „monstruoasa“ lege, unii ridicând în slavă pe actualul prim alții gândindu-se cu groază la ziua de mâine, când li se va lua a doua și a treia din mamele pe care le sug acum din greu.

Între astfel de împrejurări, învadarea saloanelor cercului românesc de către feministele noastre, e pe deplin justificată. Odată, fiindcă într'un guvern de personalități femeia română nu poate să lipsească, a doua printrucă ravagiile legii cumulului se repercutează în prima linie asupra micilor lor economii, iar la cerc găsești toate posibilitățile de-a te iniția în secretele evenimentelor ce bat la ușe. Că cercul românesc nu poate decât profita de pe urma acestor vizite atât de simpatice, nu ne îndoim o clipă.

Și numărul membrilor noi cari și-au deschis o partidă în controalele cercului în chiar ziua de 2 Decembrie, e în privința aceasta foarte edificator.

Dacă din punct de vedere politic săptămâna încheiată se prezintă mai mult sub aspectul unor virtualități cu perspective în viitor, sub raportul economic ea s'a distins prin realizări pozitive. Căci expoziția de paseri și concursul de vitrine au fost o adevărată revelație pentru mulți, binemeritând această tardivă mențiune. Cea dintâiu, prin seria de expoziții române, a arătat cât de utilă instituție e Camera agricolă, ale cărei îndrumări sănătoase se resimt din ce în ce mai pronunțat în viața țărânului nostru, iar concursul vitrinelor a desmișcat peste așteptări răutăcioasele zvonuri că'm fi în plină bancrută comercială.

Ca încheiere ar fi să mai vorbim de congresul liberal de Duminecă, lăsăm însă aceasta în grija Tribunalului Nouă, care, zice-se, e pe cale de-a se deștepta din somnul cel de moarte.

LA VITRINE...

Magazinele orașului își îmbracă de pe acum haina de sărbătoare. Galantarele se întrec în a expune tot ce fantază omului a născocit în mătăsurii, stoffe de lux și alte sute și mii de obiecte de utilitate mai mult sau mai puțin discutabile. În dosul cristalelor sculptate imobilizate în gisuri și atitudini de cochete mondene, își etalează în fața trecătorilor somptuoasele lor, toatele croite după indicațiile celor mai proaspete jurnale de modă din Paris, Viena și aiurea. Frumoase insuflăte și frățecane zgobii defilează păcuri, păcuri în șir nesfârșit. Se opresc un moment; privirile galeșe și geloase sfredlesc perdeaua cristalină căci criza a cărui nume cumplit se aude astăzi pretutindeni tulburându-ne până și visurile cele mai frumoase se arată a fi un cavaler de rasă pură incapabil să procure o cât de mică dispoziție sexuală nu numai cel mai frumos dar și cel mai tare, atât de tare în cât pare de a fi pus stăpânire pe însăși Maiestatea Sa Criza și într'adevăr galantarele din acest an cu găteala lor pompoasă și decorul lor mai orbitor și atrăgător ca ori când, dau muritorilor obsedați de sec. ta economă financiară iluzia unui belșug. Precum femeia ajunsă la declinul farmecelor sale naturale, face sforțări disperate pentru a salva aparențele unei tinereți irevocabile pierdute, tot așa și magazinele frământate și anemiate de lipsa de numerar, într'o ultimă licărire ale unei glorii trecute, își îmbracă tot ce își au mai frumos și mai strălucitor pentru a-și recuceri adoratorii din vremuri mai bune. Dar rândurile acestora sunt decimate în lupta ucigătoare cu sângeroasa Criză, iar cei scăpați cu puține stele se mărginesc la adorațiuni plutonice dela distanță respectuoasă (așa cum se cuvine față de o matroană) fără să aibă curajul de a trece pragul tocașurilor modei. Și duretoasa chemare la dogoste a farmecelor tomatice să sfârșește în îmbrățșarea voluptuoasă și spasmodică a zămului „Faliment.“ D. R.

Repararea drumurilor din jud. Arad.

De vorbă cu dl. Gusti Filip inginer șef al jud. Arad.

Este prea cunoscută tuturor, spre a mai vorbi de situația drumurilor din județul Arad. Știind însă că în fruntea acestui serviciu a fost adus nu de mult un tânăr și inimos inginer dl. Gusti Filip am dorit totuși să aflăm care este situația generală a lucrărilor de reparare a șoselelor din județul Arad și m'am adresat în acest scop domnului inginer șef. Domnia sa m'a primit cu multă amabilitate și cu o gentileja care-l caracterizează și mi-a declarat următoarele:

Acum tocmai s'a închis sezonul aducerii pietrișului pe șosele și s'a început peste tot răspândirea lui. S'au luat dispozițiuni ca lucrările să meargă cât mai repede, deoarece este timpul cel mai bun pentru petrirea drumurilor și vrem să nu l scăpăm.

S'au alocat în bugetul județului Arad sume considerabile pentru repararea

drumurilor, și după aprobarea lui de către directoratul din Timișoara se vor putea face și planurile lucrărilor din anul viitor.

„Dar care este situația lucrărilor de pe șoseaua Arad-Timișoara?“

— „Șoseaua Arad-Timișoara, spune dl. ing. Gusti, nu cade în sarcina județelor, ea este sub direcțiunea casei autonome a drumurilor. Pot însă să vă spun în mod precis că în majoritate lucrările s'au terminat și în curând se va completa întreaga distanță.“

La urmă dl. ing. șef. a adăugat: „Dacă vre un cititor al prețiosului dv. ziar dorește să cunoască situația de lucrări a vreunui drum și vi se adresează prin poșta redacției, vă stau la dispoziție dându-vă toate lămuririle necesare.“

Coresp.

Studentii arădani la București.

O mână de oameni, și totuși destul, pentruca să poată desvolta o activitate. Dar această activitate nu există, căci lipsește solidaritatea între studenții arădani. Și lipsa solidarității e consecința directă a faptului că arădani nu se cunosc, și dacă se cunosc, nu în deajuns. Mi-a fost dat să văd la adunările Cercului — două s'au ținut până acum — că între studenții arădani, domnește o atmosferă glacială, care de multe ori poate fi — și este — transformată în săgri ironice, cari la rândul lor, duc la ură. Cauza? Lipsa unui cămin județean, în care studenții arădani să fie zi de zi în contact, și astfel să ajungă să se cunoască și să se aprecieze. E interesant, în viața universitară bucureșteană, de remarcă faptul că studenții din Ardeal sunt complect dezorganizați, în comparație cu oltenii, muntenii și moldovenii, cari grupați pe județe își au Căminul lor și chiar cantina, cum e cazul Cercului studențesc Prahovean. Dintre ardeleni, doar studenții din Țara Bârsei își au căminul propriu, cași bănățenii, cari grupați din cele 3 județe: Caraș, Severin și Timiș-Torontal, întrețin pe str. Isvor un cămin confortabil. Studenții bihoreni nu au cămin, dar sunt mai bine organizați decât arădani, căci au fonduri; prefectura județului li ajută anual cu ajutoare, pe când Prefectura județului Arad, deși ar avea nobila datorie să-și ajute fiil cari studiază la București, cu cel mai mare regret trebuie s'o spunem, se desinteresează complect de studenții arădani. Cauza? Se svonește a fi un refuz cu care „Cercul studențesc arădan“ ar fi răspuns unei organizații politice din Arad. Nu facem precizări, menționăm numai svonul, însă chiar dacă acest refuz ar exista, organizațiunile politice din Arad, oricare ar fi ele, șă știe că „Cercul studenților arădani“ vrea să rămână în afara luptelor politice. Nu poate îm-

pledeca însă membrul răzleț de a face politică, dar acești membrii în sânul Cercului nu se vor putea ocupa cu politică.

Deci, chestiunea aceasta e lămurită. Acum chestiunea activității Cercului. Din hârtiile lăsate de fostul președinte Emil Monția, reese că s'au înființat, datorită Cercului arădan, cinci biblioteci, în comunele: Șicula, Comlăuș, Jermata etc. Apoi, peste vară, Dni I. Gh. Patincaș vicepreședintele cercului a ținut în comuna Pecica, două conferințe despre „Dinastia română“ și „Drepturile noastre asupra pământului ce-l locuim“. Dl. Macavel secr., a ținut în comunele Ciuci, Lazuri și Pleșcuța, conferințe culturale, ca și Dl. Al. Crișan, care a ținut în comuna Galșa o conferință pentru popor.

Iată toată activitatea Cercului studențesc arădan. E puțin, în comparație cu ce s'ar putea face, dar vîna am stabilit-o la început, și acum vreau să o completez.

Precum am mai spus, și oficialitatea arădană, în spetă prefectura, își are partea de vină. Noi, studenții arădani, dacă voim să ne adunăm, pentru rezolvarea tuturor chestiunilor cari ne interesează, trebuie să mergem dela un liceu la altul pentru ca să obținem o sală în care să putem ține ședința. Cum e cazul acum: am ținut la Școala de Arte și Meserii două ședințe. A treia oră nu vom mai putea ține acolo, ci va trebui să cerșim o altă sală în care să ne adunăm. E destul de trist, dar noi vom activa pentru ca să obținem celace ne trebuie: un cămin. Oficialitatea arădană are datorita să ne asculte doleanțele și să ni-le satisfacă.

A. Mișean.

Prostia se iartă, dar îngâmfarearea prostului — care se crede deștept — scoate din sărite și pe cel mai blajin.

Religioase — Culturale.

Apostolul de Duminecă,

din scrisoarea către Efeseni, C. 6, v. 10—17.

Fraților, întăriți-vă în Domnul și întru puterea tăriei Lui. Imbrăcați-vă cu toate armele lui Dumnezeu, ca să puteți sta împotriva uneltirilor Diavolului. Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui (numai), ci împotriva domniilor, împotriva stăpânilor, împotriva căpeteniilor întunerecului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, cari sunt în văzduhuri. Pentru aceea, luați toate armele lui Dumnezeu, ca să puteți sta împotriva în ziua cea rea și toate biruindu-le să rămâneți picioare. Stați drept, deci, încingându-vă mijlocul vostru cu adevărul și îmbrăcându-vă cu platoșa dreptății. Și încălțați picioarele voastre, gata fiind pentru evanghelia păcii. Pentru toate, luați povara credinței, cu care veți putea să stingeți toate săgețile cele aprinse ale vicleanului. Luați și coiful mântuirii și sabia Domnului, care este cuvântul lui Dumnezeu.

Sabia Duhului care este cuvântul lui Dumnezeu.

Fiecare creștin, ca un bun ostaș al lui Hristos, este finut să poarte luptă aprigă pe două fronturi pentru mântuirea sa. Împotriva trupului și a sângelui și împotriva ispitelor, ce vin din afară dela duhul răutății diavolului. Împotriva trupului: să păzim ochii ca să nu le placă ceva ce ne poate primejdiu fericirii, să ne reținem picioarele ca să nu alerge după câștig rușinos, să nu umble pe cărările păcatului; mâinile să le îndreptăm și să le ținem prinse la lucru cinstit, ca să nu se întindă la ce este oprit; limba, ca să nu lunece la cuvânt vălmășor; și cu inima trebuie să stăm în luptă permanentă, căci din inimă purced gândurile rele. Și mai înțeltoare trebuie să ne fie lupta împotriva sângelui care aprinde poftele și se ridică uneori, de întunecă judecata, ori o învălue cu momeli frandafirii.

Iar în afară, trebuie să luptăm împotriva uneltirilor diavolului... împotriva duhurilor răutății, cari sunt în văzduhuri. Existența și acțiunea primejduloasă a Satanei și a îngerilor lui nu e o poveste cu smet pentru copii, nici mijloc de înspăimântare pentru babe, sau prav bun de aruncat în ochi pentru alimentarea bigotismului simplist. Nu. E realitatea crudă, de care cine nu ține seamă, este fiul pierzării. Domnul însuși mărturisește de căderea îngerilor. „Văzut-am pe Satan ca un fulger din cer căzând” (Luc. 10 18.). În cer s'a făcut războiul (Apoc. 6. 12) și diavolul, cu îngerii lui a fost aruncat pe pământ (II. Petru 2. 4;) și mai adânc în focul cel veșnic, „pregătit diavolului și îngerilor lui” (Mat. 25. 41;) și de atunci „ca un leu răcnind, umbă, căutând pe cine să înghiță (I. Petru, 58,) căci „dela început a fost omorător de oameni”. A îndrăznit să ispitească pe însuși Fiul lui Dumnezeu (Mat. 4. 1—10) S'a vârât și în rândul slugitorilor săi, celor mai aleși (Luca, 22, 31;) ca să-i cearnă. Cum nu va îndrăzni să ne apropie de oameni, în felurite chipuri și cu multe mijloace de ademenire, căci mincinos este și tatăl minciunii (Ioan 8. 44;)

„Stați împotriva diavolului și va fugi dela voi” ne încredințează sf. apostol Iacob (4, 7); iar sf. Pavel ne povățuiește și cum să ne înarmăm împotriva acestui vrășmaș al lui Dumnezeu și al omului, pe deasupra tuturor virtuților și cu sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu.

Cuvântul lui Dumnezeu este viu și lucrător, mai ascuțit decât ori ce sabie cu două tăiușuri și pătrunde până la despărțitura dintre suflet și duh, dintre închișturi și măduvă și este judecător cugetelor și simțirilor imimii (Evrei 4, 12). Cuvântul lui Dumnezeu este comoară mai de preț

decât aurul și argintul, El luminează și încălzește. O biată vânzătoare de poame își aștepta cumpărătorii, citind, ghemuillă, într'o carte, pe care o ținea pe genunchi. Un domn tânăr, trufaș și disprețuitor, ca mulți din vremurile noastre, se oprește în fața ei și o întreabă: Ce citești: Ea răspunde: Cuvântul lui Dumnezeu Cinea ția spus aceasta? îi zise el, zimbând semeți. El însuși, răspunde femeea. Ai vorbit dumnețta cu El?... Bătrâna îi răspunde print'o altă întrebare: Mi-ai putea spune, domnule, de este soare pe cer? Da, îi fu răspunsul. De unde știi aceasta? Pentru că îl văd și îl simt, că el încălzește și luminează lumea. Intocmai așa — adaoose femeea biruitor — simt și eu că acest cuvânt al lui Dumnezeu încălzește și luminează sufletul meu. „Eu îți fac mărturisirea — spunea *Rousseau* unui puțin credincios — că mă uimește majestatea Sfințelor Scripturi și sfințenia Evangheliilor i-mi vorbește la inimă. Priviți cărțile filosofilor, cu toată vorbăria lor îngâmfată, cât de neînsemnate stau alături de Biblie. Este oare cu puțință, ca o carte așa de sublimă și toluși așa de simplă să provină dela oameni? Este cu puțință, ca Acela (Hristos) a Cărui istorie o povestesc să fie numai un om?”

Sf. Pavel laudă pe Timotei (II, c. 3, v. 15;) „pentru că din pruncie Sfințele Scripturi știi, care pot să te înțelepțească spre mântuire”. Și la fel judecă luminații oameni ai tuturor vremurilor. „Biblia este cea mai bună carte și așa vrea, ca ea să fie în mâna tuturor... Biblia trebuie pusă mai ales în mâna tineretului. Ea este cea mai bună carte de școală din lume. Mi-adus aminte mult mai bine de cecece am citit în copilărie, decât de cecece citesc acum. Doresc ca toți cetățenii țării mele să stea sub înrăurirea acestei sfințe Cărți” (Taylor, președ. Stat. Unite) „nici un popor mare nu va putea să-și birue ispitele și nebulniile, dacă nu-și învață copii să cunoască cuvântul lui Dumnezeu.” (Wilson).

Scriitorul englez *Dickens*, scrie fiului său: „Ți-am pus în geamantan „Noul Testament”. E cea mai bună carte pe care lumea a cunoscut-o vre-o dată! alta mai bună n'are să cunoască niciodată”. „Oamenii mari ai Angliei datoresc educația lor Bibliei, din Biblie își trage nația engleză filosofia ei zilnică”, (Tr. de *Hovre*). Iar regele *Gheorghe V.* adaogă: „Biblia... din punct de vedere laic e cel dintâiu dintre scripturile naționale; iar din punct de vedere sufletesc și duhovnicesc este tezaurul cel mai scump, pe care l-a putut vedea pământul nostru”.

La fel își păstrează Cuvântul lui

Mitropolitul Andrei Șaguna către Ion cav. de Pușcariu.

Chestiunea fundației lui Gojdu. In jurul autonomiei Transilvaniei.

Ilustrissime!

Impărtășirea-ți din 30-lea August a. c. o am primit cu bucurie și am înțeles cu îndestulare despre împărțirea ajutoarelor din fundația gojduiana; numai nu pricep cutediarea Veduvei, cu care face pretențiuni la Acțiunile cele noue din Casa de păstrare postana.

Eu, care am cunoscut pe Gojdu din tinereție pin'la moarte și știu caracterul și spiritul lui, spun franc, că el s'ar mähni, când ar ști această pretențiune a veduvei. Faceți cum veți găsi mai bine pentru folosul fundației, numai de proces se ve feriți.

Eu am rescris lui Gyuri¹⁾ și i-am spus că toți recurenții pentru catedra de limba și filologia romana²⁾ la universitatea dela Clusiu sunt homines malae farinae și că rămân și acum pre lângă caracteristica aceasta fără de osebite de unit și neunit, pentru ca toți recurenții sunt pasiviști și eu nu pot fi fără suflet a recomanda în serviciul de stat pe un pasivistu, precum fac alții.

Dr. Gallu³⁾ mi scrie din incident că au văzut într'o boltă Busta mea, și că au căpătat concedie de a călători, dar unde? nu-mi dice! Cecece este însemnat din scrierea lui, este că trecerea Românilor pe la Pesta este atât cât și nimica; de punctele așternute de ilustrii bărbați din Blasiu se spune că au răs Lonyay; de autonomia țării — nu se face nici o amintire de care făceau larma cea mare! Se vorbește — dice mai departe Gallu, la Pesta, ca Macelariu ar fi scris lui Petru Nemeșiu,⁴⁾ ca bine au făcut căci

¹⁾ Ioanovici.

²⁾ adică română. Universitatea-ungurească dela Cluj s'a înființat la 1872.

³⁾ Iosef, juriconsult, membru la curtea de casație ungară până la 1881.

⁴⁾ Singurul deputat român ales în 1869 în cercul Mociului din comitatul Cojrenei, în vremea când Românii adoptaseră pasivitatea, în 1872 e din nou deputat.

Dumnezeu, locul de prețuire înaltă și în raport cu progresele culturii: „Poate să progreseze mereu cultura spirituală, să crească tot mai mult în largime și adâncime științele naturale, peste înălțimea și cultura morală a creștinismului, Evangheliiei nu se vor putea ridica” (*Goethe*) Și *Fichte* recunoaște: „Acest hrisov vechiu și cinstit cuprinde înțelepciunea cea mai adâncă și mai sublimă și arată rezultate, la cari, în cele din urmă trebuie să se întoarcă întreaga filosofie (Naturrecht)”

Sf. Ioan Gură de aur trage concluzia: „Dă ai fii tu chiar o minune de înțelepciune și ai știi toate câte sunt de trebuință, totuși este numai un om și ai lipsă de un sfătuitor, căci numai Dumnezeu n'are nevoie de nimeni și de nici un sfătuitor.” Deci cercetați scripturile, că întru dansele aveți viața veșnică” (Ioan. 5, 39); Fericiti sunt cei ce ascultă Cuvântul lui Dumnezeu și-l părăsesc pe el (Luc. II, 28); „De ar păzi cineva cuvântul Meu, nu va vedea moartea în veac” (Ioan 8, 51);

Scrisor inedite.

au intrat la dietă, cecece ar face și el, de nu l-ar împedeca trecutul.

Pre cât sunt aceste adeverate vești Dta, căci ești în loc. Dr. Borcea va să iee pe fata lui Bucur Cioreanu din Reșinariu. Clica moveț omnem lapidem spre zadarnicirea acestui lucru și au trimes pe doi clienți Badila și Macelariu; tineau să pejiască pe fata lui Cioranu, dar au secerat respuns negativ.

Valete omnes!

Sibiu 21 Sept 872. Andreiu.
30 Octom

Mâne se deschide la Sibiu Drumul de fieru.

Lămuriri. Această crisoare se referă în prima parte la fundația lui Gojdu întemeiată prin testamentul său din 4 Noembrie 1869. El moare la 3 Februarie 1870. Soția sa se numea Melania, născută Dumcea. In capitolul despre «Fundațiunea lui Gojdu» I. Cav. de Pușcariu vorbește în ale sale «Notițe despre întâmplările contemporane» de «incuza» văduvei prin care cerea «administrarea și folosința restului», a moștenirii (pag. 168).

Șaguna se referă deasemenea la evenimentele politice din vara lui 1872 adică la încercare de împăcare a lui Lonyay, prin sprijinul celor doi mitropoliți. Această încercare a avut loc în Iunie 1872 înainte de alegerile pentru dieta dela Pesta, care s'a deschis la 3 Sept. acelaș an. Primul ministru Lonyay se adresase celor doi mitropoliți pentruca să stabilească o înțelegere cu Românii și să discute cererile lor. Mitropolitul I. Vancea dela Blaj se întâlnește cu Lonyay la Cluj. Era vroba de o conferință generală dar la urmă s'a ținut numai o consfătuire restrinsă la Blaj, la care au participat însă numai reprezentanți pasiviștilor: mitr. I. Vancea, Ilie Macelariu, G. Barițiu și I. Rațiu.

Aceștia sunt „ilustrii bărbați din Blajiu” la care face aluzie Șaguna iar „punctele așternute” sunt cuprins în Memoriul compus la 3 Iulie 1872 în urma constăturii dela Blaj și înaintat lui Lonyay. In acest memoriu e vorba de individualitatea politică și autonomia marelui principat al Transilvaniei. Aceste încercări n'au dat niciun rezultat. Mai târziu, ziarul Albina din Budapesta (Nr. 59 din 1874) caracteriza tentativa de împăciuire a lui Lonyay ca «o politică de șarlatan, de păcăleală!» (Vezi T. V. Pașcan Cartea de aur VI p. 92).

Ed. I. Găvăneș
profesor

Unde să mergem?

La Teatrul Orășnesc, unde se va juca
Marți, 9 Dec. a. c. orele 9 seara

„Flacăra Sfântă”,

piesă în 3 acte de *W. Somerset Maugham*. Interpretii principali: D-na *Maria Filotti*, *M. Sadova*, *Ec. Nițulesc* etc., și d-nii *Aurel Atanasescu*, *Ct. D. Iulescu*, *N. Constantinescu* etc., toți de Teatrul Național din București.

FAPTE și OAMENI.

N'am simpatii pentru omul pe care încerc să-l fixez în acest tablou O fac totuși, dintr'un sentiment de obiectivitate care îmi spune, că întrețărâdonii vrednici de a fi remarcabili în această coloană a ziarului nostru, actualul primar al municipiului Arad ocupă un loc de cinste. Părerile despre dl. Dr. Cornel Luțai, sunt foarte diferite, cele mai multe mai curând rele decât bune. Iar aceasta se datorește structurii sufletești a omului, care e un tip prin excelență volițional. Ceeace îi frământă gândurile, nu se pierde în premeditari zadarnice, ci se exteriorizează îndată în realizări vizibile. Decât un lucru, această voință masivă e polarizată într'un singur plan de acțiune. Iar toate faptele ce nu se cuprind în acest unic plan, sau prezintă tendințe centrifuge, îl enervează. Deaci dese conflicte cu marele public, care nu se poate mișca numai în planul duodimensional al preocupărilor lui, cerând scutul primăriei și pentru alte înfăptuiri, de aceeași importanță, sau poate chiar mai importante. Dar în această atitudine monoideistă rezidă în același timp și secretul succeselor sale. Dr. Luțai, sfidând disprețul și criticile celor mulți, merge, cu capul ridicat, înainte. Nu-l intimidează părerile unora sau altora, nu citește zărele care-l laudă sau îl înjură, n'ascultă de șoaptele cari circulă în apropierea lui, ci preocupat numai de planurile pe cari le poartă în cap, își continuă nepăsător calea apucată, cu încăpăținarea omului ce nu vrea ca trecerea sa vremelnică prin palatul comunal să se asemene cu aceea a predecesorilor săi din trecutul apropiat sau îndepărtat. El vrea să crezeze, să lase în urma sa realizări durabile, cari să vorbească dela sine. Și dacă aruncăm o căutătură în jurul nostru, ne convingem că a isbutit. Modestul avocat despre care cine a auzit vorbindu-se în trecut, a avut tot timpul pentru a se convinge, că acest Arad oropsit, unde s'au petrecut atâtea fapte mari, e într'o complectă păărăjire, că nime nu se interesează de prosperarea lui. Într'adevăr, de când există Aradul, care părinte al orașului a manifestat vre-odată o cât de mică solitudine pentru îndrumarea lui spre o mai estetică dezvoltare, proprie orașelor mari? Căci în timp ce alte orașe, au isbutit în câteva decenii să-și schimbe înfățișarea în raport cu progresele civilizației, Aradul a rămas același de acum

30 de ani, orașul de provincie, ce te deprimă prin conservatismul său bolnav.

Ce vedem astăzi? În tot cazul un serios început de refacere mult promițătoare. Trenul care a străbătut mai eri bulevardele principale, învăluind într'un nor de funingine pe pașnicii trecători, și pentru a cărui desființare s'au încins atâtea discuții inutile, a dispărut ca prin minune îndată după înscăunarea dlui Luțai în fruntea trebilor comunale. Concomitent, condițiile de comunicație s'au îmbunătățit mai presus de așteptări, prin avalanșa de autobuze comunale cari străbat azi în lung și în lat orașul. Cinematografele sporite la număr și ținute la nivelul cerințelor tehnice de azi au fost smulse brusc din mâna cătorva profitori hrăpăreși și trecute în posesiunea orașului. Splendidul cinematograful de vară, parcurile cari sporesc din zi în zi, desfășurând ochiul trecătorului grăbit cu verdele calmant al pajștelor și, mai ales refacerea complectă a părții orașului din apropierea păduriceii, sunt înfăptuiri cari ne spun răspicat că în fruntea primăriei e cineva. Mai ales această realizare din urmă, care va transforma într'un cartier agreabil un colț dosit, propice pungășilor în plină ziua, va situa definitiv figura primarului Luțai în linia adevăraților gospodari de bunuri publice.

Știm că dsa mai are multe planuri cari țântesc la o învioreare edilitară a orașului nostru, îi cunoaștem energia care nu se oprește în fața zăgăzurilor, suntem convinși că anul 1931 va aduce și alte îmbunătățiri menite a da o factură mai europeană orașului Arad. Și atunci putem cu drept cuvânt să ertăm toate capriciile, toate greșelile acestui maniac al muncii productive, urgisit de mulți pentru că știe să refuze brusc, fără a pricepe să-și îmbrace refuzul în haina măgulitoare a cuvintelor mieroase.

Dr. Luțai este antipodul primarilor din vremurile patriarhale care își închipuiau rostul de-a sta în fruntea unei comune, în a fi prevenitori și darnici față de toată lumea, fără a face nimic pentru binele obștei. El a inversat această concepție, lăsându-se preocupat stăruitor și continuu de o singură problemă: aceea de-a moderniza structura edilitară a orașului. Nemulțumiri pot mări în dragă voie, căci nu e cine să-i audă. Un om cu voința primarului Luțai nu se intimidează. Și foarte bine face.

Un călător despre aradani.

Între două trenuri, am dat o raliță prin Arad. Era ziua de 1 Decembrie 1930. Un cunoscut m'a amăgit să mă duc la Palatul cultural, la conferința domnului prof. universitar V. Ghidionescu. Spun „m'a amăgit“ fiindcă nu prea mă trăgea inima. Cu vre-o trei ani mai înainte se cheamă, că eram și eu arădan, așa, că îmi cam închipuiam eu ce însemna un festival în Arad. Zece, douăzeci de somnoroși, școli și bănci goale, multe, multe.

Ce-am văzut însă la 1 Dec. în anul acesta, m-a făcut să-mi cer iertare de o mie de ori Aradului, pe care l-am jignit în gândul meu.

Sala cea mare a Palatului Cultural mult prea neîncăpătoare pentru publicul înghesuit, cum rar mi-a fost dat să mai văd. Și ce aspect, ce public. O vreme, vreme, cum să-mi explic eu călătorul de un ciaz prin Arad, minunea care s'a putut petrece în acest oraș?

Privirea mi-s'a oprit spre loja din stânga. I. P. S. Sa Episcopul Grigorie al Aradului cu toată suita sa preoțească. Mi-am zis în gând: frumos, așa se și cade, capul Bisericii trebuie să fie acolo unde-i turma. Și'n entuziasmul meu privirea s'a isbit de loja atlată deasupra. O altă surprindere tot așa de plăcută. Prietenul meu mi-i numește: domnul General Bălăcescu Constantin cu doamna, General Vișoreanu I., Colonel Manatu M. cu doamna și o întreagă suită de ofițeri. Abia acum am observat și uniforme multe, cari împetrițau dela un capăt la alta sala cea mare. Ei, bravo! Asta-mi place. Privirea mea încântată a lunecat spre stânga sălii.

Altă surpriză minunată. În loja din dreapta domnul prefect Dr. Marșieu Iustin, primarul Dr. Cornel Luțai, Dr. Augustin Lazar, Dr. Romulus Moga, Borneas Iuliu, etc. Ce să mai spun? Loja de jos, plină! Jos fixit.

Mi-s'a părut, că sunt victima unei iluzii optice. A trebuit însă curând să mă bucur din toată inima, dându-mi seama, că ceeace văd este o perfectă realitate. De abia atunci mi-am reamintit, că Aradul este singurul oraș din România, care în alegerile comunale din iarna acestui an, a făcut un bloc compact românesc, cu strălucite succese.

Iată deci, că se poate ști așa. Iar în fața acestei manifestații de solidaritate, de înfrățire românească, nu-i permis să trecem fără un cuvânt de adâncă recunoștință și laudă căpeteniilor acestui ținut. Și ca drumeț cu gânduri multe, mă opresc o clipă și urez din adâncul inimii mele sănătatea și spor la muncă vrednicilor fruntași, arhieru, general, prefect, primar, căpeteniile unui oraș și ținut pe cari i-am văzut mănunchiu, așa cum dorea inima mea să-i vadă la o sărbătoare românească.

Iar publicului, care nu se mai isprăvea, îi doresc să-și simtă țărnia înfrățirii, așa cum am simțit-o eu când îl priveam de pe treptele Palatului Cultural, scurgându-se ca o imensă masă de cărturari, puțătorii isbânzii și încrederei într'un viitor mai bun.

Să Vă mulțumească bunul Dumnezeu, români Arădani, că vrednici sunteți de toată lauda. V. Ghedeon.

Portrete la minut.

Civilizație

Bercovici Șmil a ajuns dijă bugat. Se cheamă, că face parte dintre furnizorii statului (de pe vremea când statul își plătea furnizorii). Într'o zi Șmil se adresează companionului său de afaceri, un oarecare reprezentant al națiunii în „Purlământ și-i spune:

— Domili deputat, Ruhălă a me zici mireu, că iu nu sânt sichițit intri oamini aristucrați. Zici, că iu nu sunt chimat la bancheturi...

— Bine, Șmil — îi răspunse tovarășul de afaceri — să te chemăm, dar e vorba, știi cum să te porți între boeri?..

Ca urmare a acestui dialog, Bercovici Șmil a angajat o cucoană din

lumea bună, dar ajunsă în mizerie, ca să-l învețe cum trebuie să se poarte între boeri.

Scena se petrece în sufrageria furnizorului.

— Domule Bercovici, V-am mai spus, nu e frumos să vă scărpițați cu furculița în cap...

— Aber, și are a faci, dacă am furculiță...

Urmează lecția întrebuițării furculiței.

— Furculița trebuie să o țineți în mâna stângă, iar cuțitul în mâna dreaptă.

Șmil e furios, n-are răbdare:

— Nu și cu ci am să apuc atunci carnea?

Fotograf.

Din Bucolicele lui Publius Vergilius Maro.

Ecloga VII.

Traducere de prof. LIVIU ALBU.

Idilă pastorală.

Meliboeus, Corydon, Thyrsis.

Meliboeus:

Jos în susur de stejar s'asezase tânărul Daphnis, iar Corydon și cu Thyrsis turmele-și strînsse într'una; Oile Thyrsis, iar Corydon lăptoasele capre. Ambii de vârstă puternici, din Arcadia ambii. Tocmai egali la cântare, gata când au să răspundă. Dar cum de frig eu îmi apăr mirșii cei tineri, Țapul bătrân din turmă s'abate p'acolo: 'l zăresc pe Daphnis, iar el abia că mă vede, și spune: Mai iute, vino aici, Meliboeus, Țapul și țezii sunt bine. Tu dacă ai ceva vreme, sezi lângă mine în umbră, Preste rături și juncii au ca să vină la apa: Minciu verzuțul aicia cu fire de trestii presară Țărnuț, din goronul sacru zumzăe roi de albine. Ce-aș fi făcut? Căci n'aveam pe Phyllis, aici pe Alcippe, Care acas' să închidă miei luți dela lapte, Mare luptă să dete aici, Corydon și cu Thyrsis... Lucrul meu îl lăsați la o parte auzind de-a lor joc. Ei începură deci ca să lupte 'n alternative Versuri, Muzele vrut-au alternativ ca să cânte. Primul cântă Corydon, al doilea'n ordine Thyrsis.

Corydon:

Dragostea noastră, voi nimfe Beoțiene, 'nspirăți-mi Cântec dat și lui Codrus să cânte, aproape ca Phoebus

Nu mai ei spune versuri, ori dacă nu suntem vrednici, Chiar de acest pin susur atârna-va fluerul sacru.

Thyrsis:

Haldeți păstori din Arcadia, dați-mi iedă, lauri Mie, poet, să se rupă inima-n Codrus de pismă, Ori de mă laudă mai mult ce îmi place, pe frunte îmi puneți Baccaris, ca viitorului bard să nu-l strice ura.

Corydon:

Tinărul Micon, îți dăruiește, Della, colțul Cest de aprig gigan și coarnele cerbului sdravăn. Grația ta de-mi suride, întreagă dlu marmoră moale-l Sta 'mpodobită cu purpuri cothurni sus până la glesne.

Thyrsis:

Oh, Priape, ajunge, că an de an te așteaptă Lapte și un colac: năzești doar o biată grădină! Știi tu, în starea de azi te-am făcut din marmoră: dar tu, Dacă turma-mi sporește cu noi miei, sta-vel de aur.

Corydon:

Oh, Galatea Thetidei, mai dulce ca thymul de Hybla, Albă ca lebăda, mult mai frumoasă ca iedera albă: Dela pășune când taurii se'ntorc de seară la iesle, D'ai vre-o grijă de-al tău Corydon, ah vino la mine.

Thyrsis:

Ba, mai amar să-ți fiu decât larba sardiniană. Mult mai sploos ca aglica, mai rău decât alga svărlită, Dacă ziua de azi nu-mi pare mai lungă ca anul. Junci sătu!, de aveți vr'o rușine, cărați-v' acasă!

Corydon:

Voi răcoroase izvoare și larbă mai dulce ca somnul, Verde afin, ce cu umbra sa rară va apăra vecinic,

Sfințirea bisericii ortodoxe române din Glogovaț

Duminecă a avut loc sfințirea frumoasei biserici ortodoxe din Glogovaț. Această comună n'a avut totdeauna aspectul nemțesc pe care-l are astăzi. Sunt foarte multe indicii care pledează pentru caracterul ei curat românesc pe timpul dominației turcești. Mai târziu pe la începutul sec. al XVIII-lea își fac apariția aci sârbii, iar cu 2 decenii în urmă coloniștii germani. Se pare că deodată cu venirea germanilor situația elementului autohton a devenit din zi în zi mai grea căci numai așa se explică emigrarea majorității românilor împreună cu sârbii în Rusia, prin anul 1751. Comuna a devenit atunci germană, căci puținii români cari au rămas, desigur cei lipsiți, ajunși servitor la gospodari svabi, n'au mai putut conta nici ca număr și mai puțin ca situație. Pentru urmașii acestor români, azi în număr de 500 suflete, s'a sfințit Duminecă o prea frumoasă biserică. În trecut credincioșii ortodocși din Glogovaț erau afiliați când parohiei din Măncruloș, când celei din Micălața. Abia în anul 1922, aflându-se în arhiva oficiului parohial rom. cat. din această comună un act, din care reesea că a existat aci o veche biserică ortodoxă care în anul 1750 a fost vândută prin licitație, din lipsa mijloacelor de susținere, s'au făcut demersurile necesare pentru înființarea unei parohii independente, care, aprobată de înMisterul Cultelor, a și luat ființă în același an. Inițiativa pentru clădirea unei biserici se luase încă în anul 1921 aceasta la stăruința vrednicilor preoți Ardelean și Marșeu din Micălața, cari administrau filia Glogovaț. Fiind necesitatea unei case de rugăciuni arzătoare și fondurile strănse insuficiente, în anul 1926 noua parohie își clădește o capelă, pe care o înlocuiește astăzi o biserică zidită în stil curat omenesc, de toată frumusețea, datorită ingeniozității tânărului inginer Rafiroiu, dela primăria orașului Arad. Zidirea bisericii a costat 766.000 Lei la care sumă a contribuit Ministerul Cultelor în anul 1929 cu Lei 50.000. Prefectura județului în 1929 cu Lei 30.000, în anul 1930 cu 50.000 deci în total cu 80.000.

Primăria comunei Glogovaț în 1928 cu Lei 30.000 iar în 1930 cu 70.000 deci în total cu Lei 100.000. Consiliul eparhial cu Lei 5000, și credincioșii parohiei cu cca 8000 Lei. Restul fondului s'a complectat din arânda pământului de 32 jugăre catastrale trecut în proprietatea bisericii de pe urma reformei agrare. A fost desigur un gest care merită a fi relevat, afiudinea preoților administratori Ardelean și Marșeu, cari conduși de dorința de-a vedea înălțându-se locaș sfânt cât mai curând, au știut să renunțe ani de arândul la beneficiul acestei sesiuni parohiale, care anual se urcă la considerabilă sumă de Lei 78.200. Pentru acest gest de un nobil altruism Sf. lor merită toată recunoștința, deasemenea P. C. protopop T. Vațianu animatorul însuflețit al acțiunii pentru zidirea bisericii. Dar nu mai puțină laudă merită dl ing. Rafiroiu, care și-a făcut din această mărșă operă a sa o chestiune de nobila ambiție, pregătind devizele și planul și controlând lucrările prin 80 de ieșiri la fața locului pentru derizoria sumă de 20.000 Lei. Deasemenea relevăm cu plăcere fondul că arhitectul român Marian, a clădit biserică renunțând la orice câștig material, fund condus numai de dorința de-a contribui la înfăptuirea unei frumoase opere românești într-o comună cu locuitori în majoritate streini. Iată cum o mână de oameni, însufleții și conștienți de chemarea lor, sunt în stare să facă adevărate minuni, cum dintr-o sumă relativ mică se pot ridica monumente trainice, dacă e voință fermă și idealism curat. Dar pilda bisericii din Glogovaț ne spune mai mult. Părintele Marșeu căruia desigur îi revine partea leului din meritul acestei mărșe înfăptuirii, e nu numai un om de inimă ci și o fire rezolută. Luându-și asupra sa sarcina de-a conduce personal partea materială a lucrărilor, fără a primi un singur ban pentru nenumăratele alergături, el nu și-a cheltuit timpul în consultarea consiliilor parohiale, cari în vremurile actuale de democrație rău înțeleasă, mai curând pun stavilă intențiilor bune, ci procedând

autoritar, și a văzur nestânjenit de treaba, punând pe credincioșii săi în fața unui fapt împlinit. Și a isbutit, căci unde este voința și curaj, isbânda vine dela sine.

Actul sfințirii a fost îndeplinit de către P. S. Episcop Grigorie, înconjurat de P. C. lor protoierei M. Pacățianu, D. Muscan, T. Vațianu și de cucernicii preoții administratori I. Ardeleanu și Marșeu. După vorbirea preotului Marșeu, care face un succint istoric al bisericii zidite, relevând rețoși aci cari au contribuit la înfăptuirea mărșei opere, P. S. Sa Ep. Grigorie, într-o magistrală predică arată importanța actului îndeplinit și chemarea pe care o are acest sfânt locaș de a lega trecutul cu prezentul, și a face să reinvie în această comună sufletul care a animat-o la începutul înfăptuirii sale.

După serviciul divin al sfințirii a urmat un banchet.

Au participat: P. S. Sa Episcopul Grigorie, d-nii St. Cicio Pop, Ant. Mocioni, păr. Vațianu, Pacățian, Dr. Popovici Ga., Marșeu, Ardelean, Ștefa S., Dr. C. Luțai primarul orașului, Cons. C. Popa. Au toastat: P. S. S. Episcopul Grigorie, d-nii St. Cicio Pop, Mocioni, Marșeu, Ardelean, Dr. Bodor.

PUTEȚI CUM-PĂRA în preț de **bani gata pe**

CREDIT DE 6 LUNI

stofe, pânze, zefir, ciorapi și alte articole din bransa manufacturii cu livretul Soc. „CREDIT” la

AUSTERWEIL MÖR
Bv. Reg. Ferdinand
No. 43.

No. 31. 1-1.

Deschidere de prăvălie

Am onoare a aviza m. st. public că mi-am deschis din nou prăvălia din edificiul bisericii evreiești.

Cumpăr contra numerar orice cantitate de haine vechi bărbătești, ghete, cisme, lingerie, covoare, candelabre, lămpi, pe-dele.

Instalațiuni complete, moșteniri. Cuptoare de fier, mobile și orice alte obiecte vechi

A. SCHÄCHTER
edificiul bisericii evreiești.

No. 9: 2-4

AVIZ.

Mutare de atelier

Aduc la cunoștința m. st. clienți, că mi-am mutat ATELIERUL de CROITORIE în Str. Eminescu 28, casa DE MIAN, în partea din Str. Unirei

Cu stimă
BERNAT ENGEL
Croitorie bărbătească.

PUBLICA

în No. de CRĂCIUN al ziarului ARADUL, pentru că trecând prin cerneala tiparului afacerile se vor mări. A ceasta o spune toată lumea, a-

No. 11546.

Publicațiune de vânzare.

Se aduce la cunoștința Onor. publicului, că în ziua de 16 Decembrie 1930, orele 9 dimineața, se vor vinde la licitație publică la Vama Arad Intrepozite, mărfurile următoare:

1. Un pachet, Kgr. 4, 300 Plus și țesătură de bumbac.
  2. Două baluri, Kgr. 23, Vatellină de lână.
  3. Un pachet, Kgr. 18 500 Țesătură de bumbac cu peste 50% mătase.
  4. Una ladă, Kgr. 108. Basmale de bumbac cu 50-25% mătase.
  5. Un vagon, Kgr. 10.000. Platră măcinată.
  6. Una ladă, Kgr. 135. Rame din lemn.
  7. Cinci bale, Kgr. 1123. Carton fin.
  8. Un cufăr, Kgr. 50. Efecte de corp.
  9. O fotografie, Kgr. 8.
  10. Șaptezeci bale, Kgr. 937. Vatellină de bumbac cu sub 15% lână.
  11. Una ladă, Kgr. 65. Părți de mașini.
  12. Un pachet, Kgr. 18 Publicațiuni în limba română.
  13. Una ladă, Kgr. 113. Basmale din țesătură de bumbac.
  14. Un colet, Kgr. 7.800. Țesătură de lână.
  15. Una ladă, Kgr. 188. Vaze din falanță decorate.
  16. Una ladă, Kgr. 25. Reclame pe Hârtie.
  17. Una ladă, Kgr. 98. Basmale din țesătură de bumbac.
  18. Un bal, Kgr. 43 Țesătură de bumbac.
  19. Un colet Kgr. 43800 Țesătură de bumbac.
  20. Două bale, Kgr. 98. Păslă fină.
  21. Una ladă, Kgr. 57. Uleiuri eterice.
  22. Un cufăr, Kgr. 17. gol.
  23. Una roată din fier, Kgr. 185.
- Șeful Vămii, pentru conformitate,
M. Drecin. Indescifrabil.
No. 24 -1-1

Țocuri rezervoare, cele mai selecte fabricațiuni, vinde cu prețuri extrem de REDUSE

Librăria „Concordia”
Gh. Munteanu

ARAD, Str. Eminescu 10.
1-1

ceasta o spunem și noi, când vă atragem atenția asupra ziarului ARADUL, care în scurtul timp al apariției sale, a și devenit cel mai răspândit ziar de frontiera de vest

PUBLICA

Turma scuiților-o'n solstițiu, a sosit deja vara
Caldă, deja se bulbucă ochii pe vița nverzită.

Thyrsis:

Vatră și lemne de brad și foc la noi vecinic tu afl,
Mult chiar, iar de funingine's negre ușile toate.
Grijă de frig, de Boréa acia avem noi atât, cât
Lupul are de turmă, ori apa umflată de țârmuri.

Corydon:

Jneapăn te-așteaptă la noi și castani cu spldoși ghimpi,
Iar pe sub arbori împrăștiate fructele lor zac.
Toate surd acum: dar dacă frumosul Alexis
Pleacă din munți, ai să vezi chiar râuri de apă secate.

Thyrsis:

Arde și câmpul, din vina cerului pierde de sete
Iarba, pe dealuri nu rabdă Bachus umbra în vie.
Phyllis a noastră de vine, toată livada-nverzește,
Joe chiar vine adesea cu ploaie ce mană aduce.

Corydon:

Mai iubit de Alceus e plopul, vița de Bachus.
Mirtul de chipeș Venus laurii săi de Apollo.
Phyllis iubește alunii: cât Phyllis pe-aceștia-al iubește,
Mirtul și laurul lui Phoebus n'au să invingă alunii.

Thyrsis:

Mai frumos e 'n pădure frasinul, plou 'n grădina
Plopul pe malul de apă și bradul pe munții acei 'nalți:
Dar dacă tu mai adesea mă cauți, oh chipeș Lyldas,
Zău, că frasinu'n pădure-ți cedează și pinu'n grădina.

Meliboeus:

D'astea-mi aduc eu aminte, că Thyrsis degeab' se trudise,
El a perdut: Corydon de stunc și cărțile rămase

Mare târg de Crăciun La mag zinuul de giuvaericeale și argintării

Dacă doriți bijuterii FRUMOASE și EFTINE, cumpărați numai la această firmă

COLOMAN HARTMAN, Arad Palatul Minorilor

No. 28. 1-5

Priorul minorităților din Arad și legea Cultelor. O punere la punct.

Într'un număr recent al ziarului „Erdélyi Hírlap”, priorul minorităților din Arad se tângue de situația de inferioritate în care se găsesc aceștia față de preoșimea ortodoxă, care în această față de tuturor nedreptăților, se bucură de toate avantajele. Pornind dela cifre foarte elocvente prin care Sanctitatea Sa Patriarhul României a dovedit că biserica ortodoxă e, în ce privește subvenția dela stat, nedreptățită chiar și față de bisericile minoritare, le declară eronate, încercând, din situația care se găsește în Arad, să dovedească contrarul. Sfînția Sa probabil uită sau nu vrea să cunoască art. 30 din Legea Cultelor, care ne spune că factorul de proporționalitate de care e vorba aci, se calculează după **numărul total al sufletelor și preoșilor** unei confesiuni, și nu izolat pentru fiecare oraș, sau sat. Căci dacă dsa ar fi înțeles adevărat acest articol, atunci un calcul foarte neînsemnat, pe care l-ar putea face și un „kallugyer” prost cu 3 clase, i-ar fi arătat că ceea ce a spus Sanctitatea Sa Patriarhul, nu sunt fraze, ci trista realitate, că biserica ortodoxă de și biserica statului e mai puțin ocrotită de stat decât toate celelalte biserici. Noi cunoaștem foarte bine tălcul acestor ieremiade, menite a justifica sgârzenia preoșilor minorități față de problemele altruiste ale milei creștinești. Căci doar veniturile după care plătesc un impozit anual de 1 milion

lei, nu sunt suficiente nici măcar pentru întreținere a bisericii lor (?), necum pentru a mai ajuta pe săraci.

În definitiv puțin ne împoartă gospodăria lor internă, deși cunoscând realitatea, și ochi avem să o cunoaștem, am putea cu drept cuvânt trage la îndoială veracitatea acestor justificări trase de păr. Ceeace ne revoltă însă, e tonul acestor declarațiuni, cu totul strein de percepțiile evangheliei lui Hristos. Căci a te disculpa, lovind în alții, denotă o vădi a eclipsă morală.

Un funcționar dela Administrația Financiară mi-a spus într'un rând cât de aroganți sunt pensionarii proaspeți ai statului, cei cari au negat depunerea jurământului, și cum le sare jandura când sunt amânați cu plata pensiei. Aceiași aroganță o constatăm și aci. „Statul să ne plătească mai bine, căci asta e datorita lui”. Noi am face o propunere: Subvenția statului să se acorde bisericilor în raport cu aportul pe care acestea îl aduc la consolidarea lui. În acest caz, credem, se vor convinge preoșii minorități, că cel mai cuminte lucru e să facă. Ei cari sunt într'o continuă cochetare cu Budapesta, divinizând în servicii divine misterioase pe Horthy și credințele acestuia, sunt cei mai puțin îndrituiți a aștepta cea mai mica sollicitudine din partea statului român, pentru care nu au decât dispreț și cuvinte jignitoare, cum reiese și din articolul care a inspirat aceste rânduri.

Din anchetele noastre în regiunea viilor.

Cauzele situației critice a podgoriilor dela Vest.

În partea de vest a țării se află o regiune de podgorii, în al căror centru sunt vestitele vii ale județului Arad. Această regiune formează o adevărată podgorie a țării, vinurile sale erau bine apreciate mai înainte și aduceau statului venituri însemnate; astăzi însă podgoriile acestei regiuni se află într'o situație critică foarte acută, ceiaze cauzează un prejudiciu mare statului. Interesându-ne locului competent asupra cauzelor acestei crize, am aflat următoarele:

Recolta de vin a viilor din regiunea de Vest a țării care marchează atât prin cantitate cât și prin calitate, produce anual aproximativ 10 000 vagoane de vin (3000 vagoane podgoria Aradului, 3000 vagoane podgoria Banatului și 4000 vagoane podgoria jud. Bihor, Sălaj și Satu Mare). Datorită calităților acide ale vinurilor sale, înainte de război aceste podgorii aveau debușuri sigure pe piața fostei monarhii austro-ungare, în Germania și chiar Elveția; după război însă numai Austria a mai continuat să mai cumpere oarecari cantități de vin din această regiune, spre a-și transforma vinurile sale. Cu ocazia încheierii convenției comerciale dintre România și Cehoslovacia, stabilindu-se și posibilitățile de export ale vinurilor din regiunile viticole din țară, în loc de a se fi dat egală atențiune la toate regiunile viticole, Statul a ignorat tocmai această regiune, ceiaze denotă o necunoaștere a situației din partea com. unel ce a tratat convenția.

Nemai având posibilități de export, urma ca vinurile acestei regiuni să se

consume în interiorul țării. Regiunea viticolă de Vest însă a avut să sufere și din acest punct de vedere, deoarece anul acesta toate regiunile au avut o recoltă abundentă, iar criza generală micșorând consumația, aceasta a provocat agravarea situației. Mai rămânea podgoriilor acestei regiuni singurul pasament pentru produsele lor în fabricile de spirt din vin, însă statul a găsit de cuviință să dea și ultima lovitură de... grație acestei regiuni și cu ea întregii regiuni viticole din țară.

Înadevăr conform art. 145 al noii legi a spiritului, — la 3 luni după promulgarea acestei legi, — constituindu-se la București sindicatul spiritului de vin, acesta urma să primească dreptul de a fabrica 300 vagoane spirt de vin pe cari trebuia să le repartizeze între fabricile de spirt din vin, unde s'ar fi putut plasa vre-o 3500 vagoane de vin. Statul însă neaprobând funcționarea acestui sindicat nici acest plasament nu mai este posibil, deoarece fabricile neavând contingența asigurată nu se pot aventura să angajeze cantități mai mari de vin, neștiind intențiunile ministerului de finanțe.

Și astfel în timp ce podgoriile se prăbușesc sub greutatea situației de azi, anumite persoane profită de această situație nesigură, realizând afaceri grandioase la adăpostul noii legi, în favorul unor indivizi suspecti certați de mai multe ori cu legea spiritului, unii din ei rămânând definitiv condamnați pentru falsificări de băuturi și contrabande fiscale și în favorul cărora este surprinzător că au intervenit chiar parlamentarii podgoreni despre cari voi vorbi într'un număr viitor.

Chestiunea Cinematografului pentru copii.

Există speranță, că se va năpădi.

Cititorii noștri își amintesc, că într'unul din numerele trecute ziarul „Aradul” a cerut desființarea „matineelor duminicale” de înainte de amiază, respectiv mutarea lor pentru după masă și a emis ideea organizării unor spectacole cinematografice pe seama copiilor, în fiecare Duminică după masă. Filmele, ce ar urma să fie rulate, ar fi procurate anume în acest scop, sau ar fi alese din repertoriile săptămânale ale cinematografele locale, având grijă ca ele să fie instructive și mai cu seamă distractive, — comedii și farse nevinovate — pentru asigurarea unui deplin succes.

Inițiativa noastră a câștigat simpatia întregului public arădan. Ne-au sosit la Redacție o mulțime de adrese, dela părinți și copii, pedagogi sau simpli particulari etc., scrise în termenul elogiștilor, exprimând felicitări și urări pentru a duce la bun sfârșit acțiunea întreprinsă. Asociațiunile culturale asemenea manifestă un viu interes față de problema pusă pe tapet. Astfel **Reuniunea Femeilor Române**, prin prezidenta ei, **Dna Eugenia Cicio-Pop**, ne spune următoarele:

„Noi ne ocupăm de multă vreme de această problemă, care odată rezolvată, va umple un gol în viața sufletescă a copiilor. Copiii de fapt au și ei nevoie de distracții inteligente, pentru destinderea sufletelor prea încordate de grijile zilnice, care se revarsă și asupra lor.

Împreunând plăcerea cu folosul, se vor putea obține rezultate admirabile. Căci, volume întregi citite cu atențiune, nu reușesc să imprime în mintea copiilor atâtea cunoștințe, câte un bun film instructiv. Aci litera moartă primește viață. Totul concret zează pe pânză și copilul nu mai este silit să 'noate într'o mare de abstracțiuni...

În ceea ce privește „matineele duminicale” sunt convinsă de efectul dezastroos, ce-l produce timpul nepotrivit când au loc. De altfel în programele lor nu întrezărește nici o menire ideală, în schimb reușesc să atragă dela serviciile divine tocmai pe-acel, cari ar avea mai multă trebuință de o cultivare sufletescă.

În sânul **Comitetului** s'a discutat posibilitatea organizării unor spectacole selecte pe seama tinerimii cu ajutorul Primăriei și vom intra în tratative în acest sens. Ne-am gândit chiar, că însăși **Reuniunea** să le organizeze, dar Primăria ne-ar pune la dispoziție o sală potrivită și ne-ar face toate înlesnirile. Din beneficiile, ce ar rezulta

s'ar da ajutoare materiale copiilor lipsiți de mijloace, sub formă de medicamente, îmbrăcăminte etc...

Iată ce ne declară în privința acestor chestiuni d. **Sabin Ștefanuț**, directorul cinematografelelor.

„Întâi de toate trebuie să lămuresc opinia publică, — spune d-sa, — că matineele de Duminică n'au fost organizate în mod expres pe seama copiilor, ci pentru populația săracă de toate vârstele, cu taxe de intrare extrem de reduse. Și cum orașul nu poate să rămână păturaș, se aleg filmele cele mai atractive din repertoriile săptămânale. Pentru a satisface totuși cerințele **publicului de elită**, rulăm din timp în timp **filme culturale**, care pot fi văzute și de copii. Durere însă, — și ne arată registrul de încasări zilnice, — că în atare ocazii nu se acoperă nici măcar cheltuzile. A înmulți peste măsură aceste spectacole, ar însemna un deficit sigur. De-altfel casele din țară, nu prea aduc bucurios asemenea filme.

— Și de ce nu le procurați direct din străinătate?

— Este imposibil. Casele de filme din străinătate cer câte 2000—3000 dolari chirie pe un film mai mare, sume de care noi nu dispunem. Un film închiriat circulă prin toată țara, numai astfel se poate încasa echivalentul chiriei. Noi la rândul-ne le împrumutăm pe timp limitat dela centralele din București, Brașov etc, cum fac toți proprietarii de cinematografe.

— Din repertoriile săptămânale s'ar putea extrage și reține jurnalele, comedii scurte și s'ar putea întocmi un program de 1 ceas și jum. pentru copii.

— Nu! Aceste sunt suplimente, care completează programul zilnic. Cum le primim noi tot-așa trebuie să le întoarcem, deodată

— Atunci, nu există soluție pentru organizarea spectacolelor pe seama copiilor?

— Ba da! Numai decât după instalarea aparatelor nouă de filme sonore în cinematografe. Ceeace se va năpădi în curând, vom avea grijă să năpădim și acest plan, cu toate greutățile ce se năpădă la procurarea unor filme, care să satisfacă toate punctele de vedere...

Putem să nutrim deci speranța, după aceste declarații înțeleghătoare, că în scurt timp părinții arădani vor putea să-și trimită Duminica copiii la niște spectacole selecte, unde aceștia vor găsi și distracții potrivite, instructive.

VOPSEȘTE ȘI CURĂȚĂ CHIMIC HAINELE FINE DE
TEATRU ȘI OCAZII
Str. Brătianu 21. **KNAPP** Str. Ep. Radu 10.
Instalație electr. motrică modernă.

Cel mai frumos vopsește și curăță hainele pentru serate și ocazii

Müller I. și Fiul, întreprindere de vopsit și curățit chimic,
ARAD, str. Brătianu 5, — Banatului 6.

No. 25. 1 4

Înainte Crăciunului **REDUCERI SENZATIONALE** în marea casă de modă **RECORD** Str. Eminescu 15.

Nr. 30. 11.

NU CUMPĂRAȚI — PÂNĂ NU ÎNCERCAȚI LA NOI!

Membru Soc. CREDIT.

O impietate.

Felul cum s'a serbat în anul acesta ziua de 1 Decembrie în Arad ne-a nemulțumit adânc. Se pare că marile amversări de acum un an și mai bine ne-a epuizat în așa măsură însuflețirea încât ne-am simțit bucuroși a ne retrage de data aceasta în bârlogul nesimțirii și a aștepta în tihnă împlinirea unui nou deceniu care să ne scoată din amorțeală. O zi ca toate zilele, fără nici un semn exterior care să amintească că suntem în plină zi de sărbătoare. Școalele cari în trecut țineau cu orice preț să reamintească școlărilor marea însemnătate pe care o are pentru noi ardelenii adunarea dela Alba Iulia, nedumerite de apatia generală care se manifesta în preajma acestei zile, și-au pierdut busola de orientare, unele fiind cursuri, altele suspendându-le, o debandând care a putut cu drept cuvânt indispune sufletele mai simțitoare. Chiar și tradiționalul Te-Deum, a fost organizat de data aceasta în pripă fără a fi adus la cunoștința celor mulți. Nu e deci de mirare, dacă publicul mare a jinit să nu lipsească dela serbarea de după masă organizată de către Asociația Astra, crezând a găsi măcar acolo câteva clipe de reculegere sufletească în amintirea memorabilei zile. S'a înșelat însă, căci conferința de altfel foarte erudită pe care a trebuit să o asculte, nu i-a dat nimic din ceea ce aștepta, iar restul programului și mai puțin. Este în tot cazul o greșală ca un moment atât de strălucit din trecutul nostru, să se bagatelizeze în chipul acesta. Ne așteptăm la replica ce ni se va face: «Ia mai slăbiți-ne cu atâtea serbări și paraserbări.» Publicul e sătul de ele. Cea mai frumoasă aniversare e munca desfășurată spre folosul țării etc. etc.

Noi vom răspunde: Publicul imens care într'o zi de lucru s'a grăbit să umple sala palatului cultural, nu e oare o dovadă că a simțit necesitatea acestei serbări, că o vrea din tot sufletul? Și atunci de ce să-l amăgim? Ziua de 1 Decembrie 1918 marchează o răspântie deschizătoare de noi drumuri în trecutul neamului nostru. Și dacă poporul dela sat știe să încreștere cu câte o troiță fiecare încrucișare de cărări, cu atât mai mult avem noi datoria de-a ridica o troiță măcar în suflete la această mare răspântie a

neamului. Știm că prin o decizie ministerială toate sărbările naționale au fost concentrate pe ziua de 10 Mai. Cu toate acestea pentru o provincie, clipa eliberării ei din robie e un moment prea înălțător, pentru a nu-l fixa în linia marilor clipe de sfântă reculegere. Iar pentru aceasta nu e nevoie de intervenția autorităților, care sunt datoare să respecte litera legii, ci de inițiativă particulară. Sărbătorirea zilei de 1 Decembrie trebuie să fie o manifestare spontană a sufletului românesc, care nu așteaptă îndrumării de sus. Publicul s'a dovedit pregătit pentru această manifestare, rămâne să se găsească animatorul care să canalizeze aceste predispoziții firești într'o impunătoare sărbătoare a tuturilor.

Urlătoarea din strada Eminescu.

Scrisoare Domnului Chestor Dr. Moga.

În strada Eminescu, pe lângă Tipografia diecezană, este o prăvălie de aparate Radio și instalație de baie. Ei bine, nu pot trece pe acolo o singură dată (și sunt silit să trec și de zece ori pe zi), ca să nu-mi urle în urechi un amplificator de radio fel și solu de scrântituri turanice. Am impresia că s'a mutat Budapesta în strada lui Eminescu. Ce amplificator, ce voci. În stare să concureze cu cel mai groaznic concert de câini într'o seară cu luni.

Domnule Chestor, Te știm om cumsecade, nu există vre-o modalitate ca să nu mai asurzească magazinul acesta pe trecători? Și dacă tam-nesam e musai să cânte, n'ar putea să mai intercepteze și muzică adevărată? Că, zău e lehamite publicul de toate ciardașurile și de întreg accentul limbii asemănătoare unei înjurături de strajameșter cu pene de cocoș. Nu de alta, dar te trezești, că măgarușul care transportă flori la un magazin de peste drum, o să înceapă și el să urle, crezând, că-l vorba de un concert național și asta ar putea aduce jertună păgubitoare orașului.

Electrician.

La o imputare ce se făcu odată unuia că nu chiamă doctorul, pacientul răspunde: „Pentru că încă nu vreau să mor“.

Din Capitală.

„Ciuleandra“

film sonor de propagandă națională.

În sala cinematografelor Capitol și Femina a rulat acum câteva timp, un pretins film românesc, realizat după romanul lui L. Rebreanu, Ciuleandra.

Fără a-mi însuși părerea nimănui, filmul a fost de cea mai proastă calitate. Natural calitatea filmului așa cum a fost realizat de submediocrul regizor german Berger, nu e deloc în legătură cu valoarea romanului Ciuleandra, ci mai mult în legătură cu... fondurile de propagandă națională-culturală, puse la dispoziția așa zisei instituții: „Educația Poporului“, care printr'o nenorocită întâmplare, e condusă de același domn Liviu Rebreanu, care e și autorul romanului Ciuleandra. Deci toată afacerea aceasta cu filmul Ciuleandra, cu care s'au cheltuit câteva milioane, miroase a tradițională învârteală.

Nu vreau să înșinui nimic, și nici odată n'aș fi scris lucrurile de mai sus, dacă filmul care a devorat câteva biete de milioane de lei, m'ar fi mulțumit prin realizarea, atât din punct de vedere artistic, cât și din cel național. Dar nici elementul național, nici realizarea artistică, nu corespund așteptărilor, și filmul așa cum a fost realizat nu poate servi la propagandă, sau și dacă va servi, propaganda pe care ni-o va face, va fi cât se poate de defavorabilă.

Artiștii români — cei mai mulți au fost români — elemente tinere ca Băltățeanu și Elvira Godeanu — înrorurile lui Pulu Faranga și a Mădălinei — au făcut eforturi onorabile, uneori reușite, altele nu, în orice caz însă a existat intenția și bunăvoința de a face ceva. Dar eforturile au rămas eforturi... din inițiativă proprie, căci a lipsit regizorul, mâna puternică de care depinde reușita unui film și a unei opere teatrale. Căci, submediocrul regizor Berger a dat un strălucit examen de incompetență cinematografică.

Dacă din punctul de vedere artistic filmul a fost mediocr, din punctul de vedere național a fost detestabil. Căci unde ai văzut oare ciobanul român care luându-și tradiționalul fluier dela gură, începe o conversație în limba lui

Goethe. Nu-i așa că-l caraghios? Și apoi, ciobanii și țărani români sunt așa de păroși și de nespălați cum ni-car prezintă Berger?

Și apoi, de ce oare în toate filmele românești — nu-i vorba că le poți număra pe degete — nu întâlnești decât ciobanii cu fluierul la gură și ciobanii pe umeri? Dacă vreun străin a văzut toată producția cinematografică română, cu siguranță că acela crede, că la noi în țară nu sunt decât oi și ciobanii nespălați sistem Berger.

La acțiunea filmului intervine și celebrarea uneia din cele 7 taine: taina cununiei, dar felul cum e celebrată în filmul regizat de regizorul Berger constituie o profanare a obiceiurilor noastre dela cununie.

Muzică e bună de altfel a fost și surul lucru mai bun din filmul acesta pentru care s'au cheltuit milioane din bugetul țării, adică din banii contribuabilului.

Și dacă filmul va rula în străinătate? Ar fi cât se poate mai rău, căci acei cari nu ne cunosc țara și nu ne-au vizitat-o, ce impresie își vor face, văzând ciobanii români nespălați și păroși dar cari vorbesc limba lui Goethe.

Lasă-te de meserie d-le Berger căci poate așa îi va trece și D-lui Rebreanu (Liviu) pofta de a-și mai filma romanele.

A. Miljean.

Cele mai practice cadouri de Crăciun găsiți cu prețuri foarte reduse la

I. Eisele
magazin de modă și textile
Str. Meșianu 2

No. 27-1-1

Magazinul de manufactură

Szénási
Arad, Strada Crișanu, colț, recunoscut pentru prețurile reduse, vinde până la revocare cu preț de fabrică.

Meseriașii români din Arad

Cercetări istorice, statistice, economice, etc.

de Isaia Tolan.

Vechimea lor o dovedește de altfel mai bine ca orice vechimea breslelor ce-am început a le avea în acest Arad încă de-acum două sute de ani, iar nedocumentar din vremi desigur și mai vechi încă.

Încă dela 1725, la o epocă în care (la 1720) aveam 11—13 meseriași cu nume românești în orașul și vre-o 12 în garnizoana Arad, s'a eliberat o diplomă împărătească de privilegii breslei blănarilor ortodocși, întâia diplomă de breaslă ce se pomenește în Arad. Nu putem să știm, în lipsa unui recensământ dela 1725 și a specificației specialităților în recensământul dela 1720, câți și cari erau blănarii ortodocși din Arad în anul acordării diplomei sau în anii imediat premergători. La 1715 am arătat-o însă, singurii blănari ce se pomeneau au trebuit să fie români. Ori, cum breaslă exista încă

înainte de 1725, căci fiecare diplomă împărătească se dedea numai după ce exista deja o corporație ca să o ceară, — și se știe că multe corporații ființau mult și bine până să se învrednicească să capete literale de privilegii, — cred că e de sine înțeles că întâia breaslă recunoscută din Arad, recunoscută ca atare la 1725, exista încă de mai înainte, mai mult ca sigur încă dintr'o vreme când toți reprezentanții ei erau români, după cum într'adevăr am văzut că erau cu 10 ani în urmă, la 1715.¹⁾

¹⁾ V. despre această breaslă Lakatos Oto, Arad tört. II, p. 179—180. Diploma, dată la 1725 de Carol al III-lea, era scrisă în întregime cu litere cirilice, avea 26 de articole pe 20 de pagini, cu decorații primitive, legate în piele de porc, pe ambele laturi cu pajura austriacă. „E unică, spune Lakatos, și e cea mai veche diplomă de privilegii a unei bresle din orașul Arad.“

A doua breaslă din această vreme este a ciubotarilor și era firește românească, pentru că în toate timpurile cei cari au primat numericeste între ciubotarii arădani au fost români. Nu i se cunoaște diploma din vremea aceasta, dar că existența acestei importante bresle arădane datează dinaintea de 1730 o știm pozitiv, dintr'o petiție dela 1770 a ciubotarilor către episcopul de Cenad, prin care și motivau absența dela silnicele procesiuni ale religiei dominante cu faptul că nu li se respecta întâietatea în cortegiu, deși sunt cea mai veche breaslă arădană cu vechime de peste 40 de ani.²⁾ Breaslă aceasta a avut în trecutul maistorilor români de aici un rol ce lesne se poate închipui. Dacă vom ținea seama că este singura ce s'a putut conserva românească dela început și până astăzi, vreme de două secole întregi, căci ființează încă, prezidată astăzi de d. Marcovici.

Căți erau și cari erau ciubotarii români pe vremea începuturilor acestei bresle, nu o putem ști. La 1715, după

²⁾ Cf. Lakatos, Arad tört. II. 190 seq., apud Aradi Minorita III Napló p. 45—6.

cum am mai arătat, figurează în statistica nominală a populației numai doi ciubotari: Ion Todor și Gheorghe Cizmaty, întâiul desigur român iar al doilea mai mult ca probabil, pentru că în recensămintele următoare forma sărbescă a lui Cizmaș, nume românesc foarte frecvent în onomastica meseriașilor Arădani din secolul 18., este cu desăvârșire absentă. La 1720, de când avem al doilea recensământ arădan, meseriașii n'au fost specificați pe specialități. Singura listă ce se cunoaște, e abia de mai târziu: cea din recensământul din 1744. În total erau în acest an 18 ciubotari cu casă și cinci chiriași, iar nume românești sau cari deși străini puteau să fie purtate de români, sunt: Gligor Cizmaș, Ilie Dancea, Ion Demeter, Iosif Farcaș, Kuzmenov, Jova Mitrov, Ion Molnar, Ștefan Vrădila, dintre proprietari, și Barbovici Ion, Todorov Pera și eventual Elekes Ion (nume românesc în Bihor) și Ion Pap. Nume de staroști din sec. 18 ai acestei bresle se cunosc numai: Petrovici Iovan, la 1767, și Pesko (Pașcu?) Mihai, la 1777. De mai târziu, în prima jumătate a secolului 19, se cunosc următorii staroști: Sava Mihailovici (1817), Gh. Petrovici (1827), Petre Dehelean (1837).³⁾ Despre ciubotarii

³⁾ Cf. Lakatos, ib., p. 191.

Serbarea de 1 Decembrie la Arad.

Aniversarea zilei de 1 Decembrie a avut loc în cadrul unei serbări naționale, organizată de Despărțământul Arad al "Astrei".

Palatul Cultural s'a dovedit și de data aceasta neîncăpător în raport cu imensa lume care s'a grăbit să-și aducă prinosul său de recunoștință față de ziua care ne-a făcut părtași de împlinirea visului nostru milenar.

S'au remarcat între cei prezenți: P. S. Episcopul Grigorie cu întreg clerul din Arad, dl. I. Marșeu, prefectul județului, Dr. Luțai, primarul orașului, Dr. A. Lozar, președintele consiliului județean, Dr. Moga, chestorul Poliției, deasemenea capii celorlalte autorități, făcând o impresie excelentă mai ales corpul nostru ofițeresc care a ținut să ia parte în număr complet.

După Innuul Regal, cântat de corul Școlii Normale de fete, condus de dl. At. Lipovan, a urmat conferința dlui profesor Vladimir Ghidionescu despre Solidaritatea națională, al cărei rezumat îl redăm în cele ce urmează:

Noțiunea de solidaritate nu este atât de concludentă cum s'ar părea la întâia vedere, ea e un complex întreg de alte noțiuni ca frățietate, sociabilitate, umanitate, etc. Pentru a o analiza ne luăm refugiu la noțiunea contrară, aceea a individualismului, care e mai apropiată de judecata noastră, avându-și temelia în principiul de ordin biologic. Individualismul se manifestă în o accentuare exagerată a vieții individuale, care sfârșește prin a fi măsura tuturor lucrurilor din viață. Individualismul găsește o pronunțată confirmare în teoria darvinismului, care culminează tocmai în afirmarea celor tari. Un alt principiu biologic: fagocitoza, această luptă de exterminare pe care o duc celulele, conduce și el la o supraapreciere a individualității. Dar și alți factori de ordin cultural sau politic au contribuit la această exaltație a individualismului, precum creștinismul, renașterea, revoluția franceză, etc., conducând la teoria proprie vremilor noastre, cea a personalității creatoare, care-și găsește expresia în teatrul lui Ibsen și supraomul lui Nietzsche.

Polul opus al individualismului e solidaritatea, la fel de justificată. Într-adevăr, ființa omenească e inexplicabilă dacă n'am admite procesul de interdependență a organelor și a funcțiilor îndeplinite de aceste organe, proces ce crează posibilitatea vieții. Chiar și principiul adaptațiunii care stă la baza darvinismului, își are din procesul de sinergie statornicit între indivizi și specii. Dar colaborarea organelor, simbioza, gregarismul, nu sunt toate aceste manifestări ale aceluiaș sentiment primordial de armonie împreună viețuire, de solidaritate? Nu mai puțin presupune existența acestei interdependențe principiul eredității, concepțiile cosmogonice,

și conștiința omenească. Limbajul, cu toată aparența unei creațiuni individuale, e manifestarea unui suflet colectiv, un proces psihosocial. Chiar și manifestările superioare ale vieții omenești, cum este religia, întreg aparatul concepțiilor etice, manifestările artistice, culturale, educația, etc., toate sunt reflexul unui mediu ambiant, unul psihic social, sunt totatărea creațiuni colective. Dar mai lămurit se vede existența acestei sinergii în domeniul economic, social, politic. — Dela posedarea celui mai neînsemnat obiect, până la cele mai superioare manifestări ale vieții economice: agricultură, comerț, industrie, la baza tuturor întâlnim același principiu de interdependență, care direcționează viața pur biologică. În această privință tendința pe toate aceste terene spre cooperare, care și-a primit cea mai pronunțată expresie în înjgheburile societății naționale, deasemenea sindicalismul, sunt concludente.

Astfel solidaritatea pe toate tărâmurile ni se impune ca ceva firesc de însăși natura, nu e destul această conducere oarbă, mai trebuie și un adăug al conștiinței noastre, al judecății noastre, ca solidaritatea să devină conștientă. Această solidaritate conștientă avem datorită să o creiem, fără a ne mulțumi numai cu cea naturală. Să ne urzăm mai presus de natură un ideal spre care să tindem.

În această lumină, lupta dintre individualism și solidaritate primește o altă interpretare. Căci în adevăr pentru a realiza o solidaritate conștientă se cere înainte de toate să-mi întăresc personalitatea. Astfel idealismul individualist devine un izvor de creațiune tocmai pentru realizarea solidarității conștiente, care-și primește suprema expresie în concepția solidarității naționale.

Fiecare individ când se naște încheie un contract cu națiunea din care face parte. Și suntem dator să respectăm acest contract și să-i plătim poșta, pentru pământul pe care-l locuim, pentru hrana pe care aceasta ne-o dă, pentru limba noastră pentru cartea românească, pentru credința noastră strămoșească, pentru numele nostru de român, pentru întreg cortegiul de Voevozi români cari ne-au lăsat această moștenire și mai ales pentru M. Sa Regele Carol II. păzitorul și desăvârșitorul acestei moșteniri. Dar datorăm cu respectarea acestui contract și nouă înșine și viitorului țării, generațiunii viitoare, căreia trebuie să-i lășăm neatins patrimoniul sfânt hărăzit la 1 Decembrie 1918, prin înfăptuirea României Mari.

După conferință, studentul în teologie Moș Gheorghe a recitat poezia Transilvania de poetul Aron Cotruș, serbarea luând sfârșit prin cântecul „Au fost eroi”, executat de corul școlii normale Spectator.

dela mijlocul secolului 19 încoace vom vorbi mai pe larg la istoricul secolului.

A treia breaslă arădană, în ordinea cronologică, e tot din decada a treia a secolului 18., dar la 1725, când s'a eliberat diploma blănarilor ortodocși, n'avea diplomă de privilegii și nu i-o cunoaștem nici din vremurile mai nouă, iar că n'a fost anterioară nici breslei româneșii a ciubotarilor, este evident din cece am arătat mai sus pe baza petiției dela 1770 a ciubotarilor, cari se declară cea mai veche breaslă arădană. Această a treia breaslă este a dogarilor sau rotarilor și a fierarilor,⁴⁾ și dacă după recensământul dela 1715 n'ar fi putut să fie românească, fiindcă dintre cei trei dogari și un fierar de atunci singur acesta din urmă, un Cisan (specificat armurier) era român, trebuie ținut seamă că în decada a treia, decând se pornește breasla, acești măiestri nu sunt specificați pe specialități și nu li se poate cunoaște naționalitatea. La 1774 în orice caz ea era străină: Erau în acest an 9 dogari, 22 rotari și opt fierari, iar nume românesc este unul singur, Cioban (rotar), fiindcă Forgan și Gal, rotari deasemenea, s'ar putea să fie străini.

Urmează acestor trei bresle: Breasla

⁴⁾ Despre ea în Lakatos ibid., 171.

pantofarilor nemți⁵⁾, constituită la 1731 (de reținut că pantofarii încep a se recruta dintre români abia în secolul trecut); breasla unită a tâmplarilor și lăcătușilor, cu privilegii din 1762;⁶⁾ și ultima din acest secol: breasla unită a croitorilor, plăpumarilor și buhăierilor ortodocși, cu diplomă latinească dela 1765, păstrată în arhiva minorită din Arad, dosarul F. no. 2.⁷⁾ La această breaslă ortodoxă în care (v. mai sus lista meseriașilor dela 1774) românii erau reprezentați numai prin «croitori», cece cred că e o traducere unguerească greșită a numelui de buhăieri, voi reveni în capitolul privitor la lupta dusă de meseriașii ortodocși din Arad împotriva presiunilor catolicizante ale administrației.

(Va urma).

⁵⁾ cf. ibid., p. 188—9.

⁶⁾ Ibid., p. 170.

⁷⁾ Cf. ibid. 180. Diploma s'a publicat la județ la 11. VI. 1766. „Mai târziu, spune Lakatos, guvernul a anulat acest privilegiu; breasla unificată a scos deci o altă diplomă nouă dela guvernul regelui ungar Franz I, la 28 III. 1823, publicată în adunarea județeană din 15 VII. 1826 Cartea e broșată în catifea vișinie, cu mare pecete aulică atârând de un șnur.”

Cocs de Silezia, cărbuni de piatră și lemne de foc tăiate livrăm la domiciliu pe lângă cele mai REDUSE PREȚURI.

ALTMANN EDE, Arad, B-dul Reg. Ferdinand 44

Nr. 18 1—10

Curățirea și vopsirea hainelor o face în modul cel mai perfect
HOSZPODAR Str. V. Stroescu 13.

Marele târg de Crăciun

M. Fischer

grandiosul magazin de sticlării și porcelane

Toți cumpărătorii primesc gratuit un cadou prețios.

Edificiul Crucea Albă

390. Telefon 390.

Nr. 25. 1—3.

La firma „DELKA” Str. Brătianu, vă puteți procura din asortiment bogat haine bărbătești, stoffe bărbătești și de dame, pe credit de 6 luni, fără carnet de credit.

A început marele târg de Crăciun

Au sosit din streinătate noutăți de jucării precum și articole utile și indispensabile pentru copii!

Grandioasa mea expoziție poate fi vizitată de oricine fără obligament. La sala de 40 m. lungime dela etaj secția de jucării. Puteți cumpăra în prețurile de bani gata cu livretul Asociației Industriașilor pe credit de 6 luni. Posedorii de livrete de credit sunt rugați cu privire la circulația mare de crăciun să se aprovizioneze în interesul lor până la 10 Decembrie.

„BAZARUL TEATRULUI”
Arad, piața Avram Iancu Nr. 22.
EDIFICIUL TEATRULUI.

Nr. 26 1—1.

FOTOGRAFII pentru CADOURI DE CRĂCIUN, SE PRE- GÉZA NAGY

GĂTESC în ATELIERUL de FOTOGRAFII ARTISTICE
ARAD, BULEVARDUL REGINA MARIA B. Atelierul e deschis și Dumineca
PESTE DRUM DE PREF. JUDEȚULUI.

Institut de beaute și cosmetică

GALIC ȘI COMP.

ARAD, Str. Brătianu Nr. 2.

TARIF:

Ondulat simplu	Lei	20—
Ondulat cu apă	”	25—
Tuns	”	20—
Spălat	”	20—
Manicură	”	20—
Vopsitul părului începând dela	”	250—
Ondulare permanentă începând dela	”	400—
Îngrijirea feței	”	60—

No. 8: 3—6.

Mitocănia substitue autoritatea de merit la cei proști și îngâmfați.

Este mai de iertat trădătorul care își vinde neamul pentru bani, decât ticălosul, care face acelaș lucru din orgoliu de a-și vedea numele lăudat în presa cântăreților de osanale budapestane.

Publicație. Toată suflarea pensionarilor militari din județul Arad, Ofițeri, subofițeri, invalizi de război, văduve și orfani sunt rugați, ca pe ziua de 14 Dec. a. c. Duminică ora 10—14, să se prezinte la adunarea ce va avea loc în Restaurantul Păduricei, lângă cinematograful „Elite”, unde se va discuta rezultatul ajuns de Dl. Colonel cu ocazia Congresului ținut la București în zilele de 21—23 XI. a. c., pentru a face factorii Constituționali de a normaliza pensia asigurându-ni-se astfel mijloacele de existență pe care astăzi nu le avem.

Arad, la 1930.

Președintele Sucurs. Dumitru Ardelean

Diracțiunea. Repede

Expoziția de vitrine.

Camera de Industrie și Comerț a avut o fericită inspirație atunci când a luat inițiativa organizării unei expoziții de vitrine. S'a putut astfel vedea că industria noastră produce unele articole care pot sta alături cu produsele similare. Am admirat astfel mătsurile produse de fabrica deia Sighșoara și fericită idee a fost acela de a se arăta printr'o notă punctele de desfacere ale acestor produse. S'a văzut cu această ocazie că multele din mărfurile ce poartă numiri străine sunt totuși o fabricație băstinașe.

În ce privește concursul însuși de vitrine a fost o ocazie ca să putem admira unele dintre cele mai reușite vitrine și mai deosebit simț artistic în aranjarea lor. Un călător venit de la București Duminecă a fost uimit să vadă bogăția acestor vitrine înecate într'o cascadă de lumină. Am remarcat mai ales foarte frumoasă vitrină a magazinului Szentgyörgy cu un reușit joc de lumini; vitrina magazinului Báróny. Deasemenea foarte elegantă vitrină a magazinului cu articole de modă pentru bărbați, Gutman, și magazinul Rádo cu articole de toalete p. Doamne. Foarte bogată vitrina mag. Fischer și remarcăm ingenioasa vitrină care a atras foarte mulți trecători curioși să se uite prin „gaura cheii”.

În general a fost o expoziție reușită și putem felicita pe organizatorii ei de la Camera de Comerț și Industrie din localitate.

Cantine pentru șomerii.

Primăria municipiului Arad a luat dispoziția ca până la Crăciun să se înființeze 3 bucătări populare pentru șomerii și familiile lor.

În bugetul pe anul viitor al municipiului este prevăzută o sumă de 1 milion lei pentru ajutorarea șomerilor și a familiilor lor. În cazul când această sumă se va dovedi insuficientă, Primăria va aloca încă o sumă din fondurile pentru creditele extraordinare. În anul trecut primăria a cheltuit cu ajutorarea șomerilor o sumă de 960 mii și datorită acestui fapt nu am mai avut de înregistrat nicio mișcare din cauza lipsei de lucru, în iarna trecută. De altfel foarte mulți muncitori care nu aveau de lucru și-au găsit plasament la marile lucrări edilitare din această toamnă pe care le continuă primăria în cartierul gării, Micălaca, Șega și altele.

Aradul nou.

Fapte laudabile. Cu toată vitregia vremii în care trăim tot se mai găsește și suflete deschise pentru fapte caritabile și de ajutor ale instituțiilor noastre strămoșești. Astfel simțim o nespusa bucurie aducând la cunoștința publicului următoarele: Dl. Dr. Aurel Crișan, din Aradul-Nou, fost prefect, a donat bisericii ortodoxe române de acolo suma de 25.000 lei pentru câmpărire a unui clopot. Fapta sa a fost urmată și de Dl. Dr. Victor Chiriță, notar public, care a dat tot în același scop suma de 5.000 lei. Faptele vorbesc de la sine. Dorim însă ca ele să fie urmate și de alții, căci multe sunt nevoile zilei.

Nu se plătesc lefurile Corpului didactic.

Corpul didactic primar din jud. Arad n'a primit lefa nici până acuma pe luna Octombrie, iar corpul profesorilor secundar n'a primit salariul pe luna Noembrie.

Fără comentari!

Informațiuni.

Reuniunea Femeilor Române din Arad aduce la cunoștința societății române din Arad că, sâmbătă 13 Dec. 1930 aranjează al 2-lea ceal dansant în localul clubului românesc (edificiul teatrului), ora 5-9. Având în vedere scopurile de caritate ce urmărește R. F. R., publicul român este rugat a lua parte în număr cât mai mare.

Invitații spectale nu se fac ci această publicație servește drept invitație.

—o—

Reun. Fem. Rom. din Arad exprimă călduroase mulțumiri următoarelor Doamne cari au contribuit la cealul din 29 Nov. cu prăjituri și saerdwichuri: Anghela Boțoc, Florica Bucurescu, Aglala Nichi, Elisab. Beleş, Elissa Popovici, Teri Luță, Babi Păscuțiu, Aurica Cucu, Flora Tralescu, Florica Păușești, Emilia Păcuraru, Olga Tap, Hermina Orezeanu, Florica Hal-măgian, Silvia Trimbiționi.

—o—

Școala normală de băieți din Arad e școală confesională. Suntem în măsură a ști că la intervenția P. S. Sale Dnii Episcop Grigorie, Dl. Ministru Costăchescu a recunoscut întru toate acordul încheiat în anul 1926 între Ministerul Instrucțiunii și Consiliul eparhial ort. din Arad, privitor la școala normală de băieți.

Prin această recunoaștere, Școala normală de băieți din Arad își păstrează caracterul ortodox avut în trecutul său de mai bine de un veac și ceea ce se va resimți cu timpul, desigur, în o mai fecundă colaborare a învățătorilor leșiți din sânul ei, cu factorii bisericești de la sate.

—o—

Un nou sistem pentru cucerirea distanței

Un serviciu postal permanent în trei zile între Londra și New-York este o posibilitate a viitorului cel mai apropiat, dacă departamentul marinei americane va aproba planul înaintat de „U. S. lines,” și anume: s'a propus ca să se construiască două transatlantice gigantice de câte 50.000 tone, care să intreacă în viteză pe cele existente. Aceste transatlantice vor fi echipate cu niște aparate numite „catapults” (în felul balistelor cu cari Romani asvârleau bolovanii sau alte proiectile grele), cu care să se arunce în aer de la o distanță de 600—1000 de mile de la țarm aeroplanelle postale, care astfel asvârlite în aer vor fi în stare să-și ia sborul spre diferite centre de pe uscat.

Dacă acest plan isbutește, scrisorile între Londra și New-York și vice versa ar ajunge în 3 zile la destinație.

Din Buteni.

Scandal.

În seara de 26 i. c. a avut loc un scandal în localul D-lui Sebestyén din loc.

Scandalul a fost provocat după cât se zice de tinerii: Fusch Ioan subnotar în Chisindia, Paiușan Ioan și Coloja Ioan ambii din Buteni. Aceștia venind cu automobilul din Chisindia s'au oprit la cafeneaua Sebestyén pentru a lua câte un „aperitiv”. Pe când beau și cântau intră dl. Alion Petru șeful postului de jandarmi din loc. Dl. șef fiind omul ordinei și al liniștei, le-a interzis «cheffiilor» de a bea și de a cânta, somându-i să părăsească localul. La aceste somațiuni tinerii luară o atitudine ostilă, apărându-și «libertatea chefului și a cântecului». Necedând nici unul, urmă un schimb de persiflări, trivialități, etc.

A doua zi susnumiților li-s'au dresat un proces verbal de către șeful de post, urmând a fi înaintați celor în drept.

Adunarea deponenților dela Banca Victoria.

Sâmbătă 6 Dec. la ora 3 p. m. a avut loc în Sala cea mare a primăriei adunarea generală a deponenților băncii Victoria. Dintre conducători au luat parte dnii St. Cicio-Pop, președintele Camerei, A. Mociony, președintele Consiliului de Administrație, Secula, directorul filialei din Șiria, George Popovici, Antonescu D. Pop, etc. de la Timișoara a venit dl. Frățilă, directorul băncii Timișana. Banca Albina a fost reprezentată prin dl. Vătășan. De la Banca Bihoreana din Oradea a asistat dl. I. Dumitrescu.

Cel dintâi a luat cuvântul dl. Ștefan Cicio Pop care a arătat cum s'a desfășurat criza dela bancă și cauzele. D-sa a arătat că 2 directori ai băncii au banca cu o sumă mai mare decât era capitalul și banii trebuiau plătiți. Atunci s'a deschis așa numita criză. Sau căutat ajutoare, însă a mai intervenit și criza generală economică tot mai acută. Între timp și băncile Timișana și Bihoreana au ajuns într'o situație grea. Statul și Banca Națională nu poate să ajute pe fiecare instituție bancară în parte. Statul ca și Banca

Națională sunt dispuși însă să srijine o nouă bancă care au rezultat din fuziunea acestei trei bănci: Bihoreana, Victoria și Timișana. Pentru aceasta trebuie însă ca deponenții să admită moratoriul pe încă trei ani. În caz că se admite acesta, atunci Statul aduce un fond de 200 mil. pe timp de 3 ani.

Dacă deponenții nu admit moratoriul, atunci banca va fi silită să ceară concordatul forțat și în cazul acesta nu se va restitui mai mult de 60 la sută din depunerii; sau poate se va ajunge la faliment.

Dl. Șt. C. Pop termină rugând pe deponenți să-și dea adeziunea pentru moratoriul pe încă 3 ani.

În același sens vorbesc Dnii Dr. Vi-caș din partea deponenților, Dr. Șt. Arghel, fost primar, din partea soc. Transilvania și reprezentanții băncilor Timișana și Bihoreana Dnii Frățilă și Iorgu Dumitrescu, care aduce și în-cuviințarea Consistoriului ortodox dela Oradea pentru moratoriul.

Sedința a decurs într'o atmosferă în-ărcată.

Intrunirea liberală de eri.

Eri a avut loc la Teatrul de vară o mare întrunire liberată. În afară de fruntașii locali ai liberarilor, au participat dela centru dnii I. G. Duca, Moșoiu. Const. Georgescu, din partea organizației de Mehedinți, Dr. Tașcă-Pucerea, din partea organizației Durostor A. Imbroane dela Timișoara, Dr. Hasta din partea Hunedoarel.

Participă cca 4000 cetățeni din toate clasele sociale. Majoritatea țărani. Întrunirea a fost prezidată de dl. Dr. Mărcuș, șeful organizației Arad, care salută oaspeții sosiți. Se dă citire scrisorilor prin care dl. V. Brătianu își scuză ne-participarea.

Vorbesc apoi dnii: Constant Geor-

gescu, Dr. Tașcă-Pucerea, Fr. Remmel din partea șvabilor în limba germană, Dr. Nasta, Dr. R. Coțoiu în limba română și maghiară, Gen. Moșoiu și Duca. Întrunirea e încheiată printr'o scurtă cuvântare a dlui Mărcuș.

După întrunire a urmat un banchet.

Întrebat de ziaristi despre situația politică și economică, dl. Duca a declarat că întrevede o apropiată schimbare, despre care însă, nu s'a pronunțat. Despre situația economică, fiindcă nu stăm în fața unei crize românești ci generală a spus că îndreptarea ei depinde mai puțin de noi, și mai mult de Europa.

Adunarea generală a învățătorilor.

Sâmbătă 6 Dec a avut loc în sala mare a Primăriei, adunarea generală a Asociației învățătorilor din jud. Arad.

Dl. preș. Nic. Cristea arată că lupta se duce pentru realizarea drepturilor înscrise în legea de armonizarea din 1927. Se discută chestiunea amânării congresului care trebuia să aibă loc în zilele de 6 și 7 Decembrie. S'a cerut de asemenea ca salariile să se plătească la timp. Au luat parte la discuții dnii Crivăț

și Furdui. Dl. Popa din Chereșuș protestează că percepătorul vine cu mașina și încasează 450 lei cheltueli de transport.

Dl. Ruja din Chișineu, arată că învățătorii care-și fac stagiul sunt încorporați la 1 Noembrie și eliberați la aceeași dată anul viitor. Cere ca învățătorii să fie eliberați mai de vreme ca să nu se'ncurce anul școlar.

În numărul viitor vom reveni pe larg.

Festivalul Mărăști.

Sâmbătă 6 Dec. a avut loc festivalul organizat de Soc. Mărăști pentru terminarea lucrărilor mausoleului eroilor dela Mărăști.

Festivalul s'a deschis prin Imnul Regal.

D-l Gen. V. Vișoreanu a ținut o emoționantă cuvântare despre generalul Mărgineanu, care urma să vorbească la Arad și între timp a decedat. A relevat rolul pe care l-a jucat gen. Mărgineanu în marea bătălie dela Mărăști.

S'a rulat filmul în vizita M. Sale R-ginei Maria la Mărăști și serbările cu ocazia predării bastonului de comandă, d-lui mareșal Averescu.

Serbarea s'a terminat cu marșul Mărăști de I. Vlăduț, executat de muzica Reg. 93 Inf. sub conducerea Sublt. Ionță Ion.

Putem anunța că la Arad s'a strâns suma de 70.000 lei.

Palatul Cultural.

Conferința d-lui St. Bezdechi.

În cadrele Asociației „Astra” și în ciclul de conferințe organizat de Extensiunea Universitară din Cluj, eri după masă la orele 5 a conferențiat dl. St. Bezdechi, prof. la Univ. din Cluj, despre „Femeia în teatrul grec”. Expunere clară la un subiect interesant.

Public puțin. Cauza? Nu a știut aproape nimeni de conferință. Ar fi bine ca aceste conferințe să fie anunțate marelui public.

S'a deschis la Palatul Cultural expoziția de pictură a d-nei Anyos Viola, o artistă ne'ntrecută îndeosebi în pictura portretelor.